

quo seu per quod datur, quia revera est spiritualis effectus; quoad tolerantiam vero seu levamen laborum, non esse infallibilem, ut in ultima confirmatione probatur, quia pendet ex libera cooperatione infirmi; ratione autem liberi usus semper potest impediri effectus sacramenti, qui ab illo pendet, quantumvis spiritualis sit.

7. Sacramentum et res sacramenti, et utrumque simul declarantur. — Tandem ex his constat, quomodo in hoc sacramento distinguiri possint illa tria, quae in ceteris sacramentis distingui solent, scilicet, sacramentum tantum, de quo jam satis constat, quid in praesenti sit; et res tantum, que est gratia sanctificans, et remissio peccatorum; et res ac sacramentum simul, quod difficile videtur inveniri in hoc sacramento; et ideo multi in illo explicando solliciti non sunt, nec putant inconveniens, si non inveniatur, quia illa partitio nec in generali ratione sacramenti intrinsece fundata est, nec alia necessaria ratione, aut auctoritate constat. Ut autem servetur proportio ad alia sacramenta (omissa opinione de ornatu, que improbabilis semper mihi visa est) aliqui censemus ipsam corporis sanitatem esse rem sacramenti, quatenus ab illo fit, et sacramentum aliquo modo, quia sanitatem animae significat. Nec putant inconveniens non esse infallibilem effectum, quia satis est, quod sacramentum ex se possit illum conferre, si expedit. Alii, ipsam mentis hilaritatem et confortationem, majoremque sustinentiam laborum, dicunt rem sacramenti, quatenus ab illo manat, esseque signum interioris animae sanitatis, et ut sic esse aliquo modo sacramentum. Et haec est D. Thomae sententia, et communior.

DISPUTATIO XLII.

DE SUBJECTO CUI DANDUM EST HOC SACRAMENTUM.

Post effectus hujus sacramenti sequitur dicendum de causis ejus; et quoniam de finali simul cum effectibus actum est, formalis autem hic nulla est alia preter formam sacramenti, quam supra declaratam reliquimus, solum superest, ut de materiali et efficiente dicamus. Materiale autem hic vocamus, non materiam ex qua sacramentum conficitur, haec enim jam est expedita; sed subjectum in quo sacramentum recipiendum est; illud enim per modum materiae in qua, seu

circa quam, ad totum sacramentum comparatur, et ab illo sacramentum in suo esse pendet, ideoque merito inter ejus causas computatur. De hac ergo causa considerabimus in praesenti disputatione, videbimusque prius de subiecto quasi totali et integro, et aliquo modo remoto, quod est ipsa persona; deinde de subiecto propinquiori, quod est pars talis suppositi.

SECTIO I.

Utrum solus homo baptizatus ratione utens possit hoc recipere sacramentum.

1. Solum hominem viatorem esse capacem hujus sacramenti. — *Corollarium.* — *Aliud corollarium.* — Ut a clarioribus incipiamus, certum est solum hominem viatorem, atque adeo in hac mortali vita degentem, esse capacem hujus sacramenti. Hoc constat ex principio generali de sacramentis in genere; sacramenta enim pro viatoribus instituta sunt, qui sunt capaces medicinæ, vel augmenti gratiæ, non pro aliis, qui jam sunt in termino. Hinc docent Theologi omnes, si infirmus jam sit mortuus, ungendum non esse cadaver ejus; jam enim non fiet sacramentum, nec illa unctio quidquam animæ proderit. Unde unctionis illa, de qua Dionysius Areopagita mentionem facit in fine lib. de Eccles. hierarch., quæ circa corpora fidelium defunctorum fieri solebat, ut ad sepulturam præparentur, sine dubio non erat hoc sacramentum, neque aliud, sed ceremonia aliqua pia, quæ a fidelibus tunc retinebatur, fortasse ad imitationem eorum, quæ in lege veteri fieri solebant, et quæ circa corpus Christi Domini in Evangelio facta esse legimus. Unde ulterius inferatur, quando dubium est, an fidelis vere sit moriulus, nec potest veritas omnino explorari, ac merito timetur, ne, dum exploratur veritas, moriatur, dari posse et debere hoc sacramentum sub conditione, aut verbis expressa, aut mente concepta, *si non est mortuus*. Generale enim omnibus sacramentis est, ut in casibus dubiis possint hoc modo ministrari; nam per adjunctam conditionem tollitur omnne periculum irrogandi injuriam sacramento; et ministrando sacramentum illo modo vitatur periculum privandi proximum magno subsidio, et remedio sue salutis, cuius fortasse adhuc capax est; ideoque in hac doctrina omnes Summistæ et Theologi convenient.

2. Hoc sacramentum tantum dari posse baptizato adulto. — Secundum est certum, hoc sacramentum tantum dari posse homini ba-

ptizato adultæque ætatis, ita ut rationis usum habeat, vel aliquando habuerit. Hæc etiam assertio communis est. Et prima pars clara est ex generali principio de baptismō, et sacramentis, ubi ostendimus baptismum esse januam sacramentorum, ejusque characterem comparari, ut potentiam passivam, ad receptionem sacramentorum omnium; quare indubitatum est hoc esse de substantia sacramenti, ideoque unctionem sub forma verborum factam a sacerdote, circa hominem non baptizatum in re ipsa, etiamsi sit baptizatus in voto, et catechumenus, fidelis ac justus, inanem, nullumque sacramentum esse, aut effectum ejus habere. Unde Concil. Trident., sess. 14, in principio de hoc sacramento, ait, esse consummativum poenitentiæ, et totius Christianæ vitæ; supponit ergo necessario Christianam vitam inchoatam; at hæc inchoabatur in baptismo, ut constat; ergo.

3. Infantes non esse capaces hujus sacramenti. — Atque ex ejusdem Concilii verbis protest altera conclusionis pars confirmari, in qua Theologi etiam, d. 23, convenient, dicentes, infantes non esse capaces hujus sacramenti. Uno excepto Majore, qui q. 2 oppositum sine fundamento asserit, contra Ecclesie consuetudinem et contra rationem, quia sicut isti infantes non sunt capaces poenitentiæ, ita neque hujus sacramenti, quod est consummativum poenitentiæ, ut dixit Concilium. Item, quia in illis nondum est Christiana vita inchoata, quia hæc vita, juxta Concilii mentem, in rationali actione consistit; subdit enim, quæ, scilicet vita, perpetua poenitentia esse debet. Tandem id patet ex fine hujus sacramenti supra posito, et ab ipso Concilio declarato; institutum enim est propter luctam et gravissimas tentationes articuli mortis, ad confirmandum infirmum hominem, et exhilarandum illum ac recreandum ejus animum molestiis ægritudinis oppressum, atque adeo ad superandam debilitatem ex peccato relictam, vel conferendam etiam remissionem actualium peccatorum, si necessaria sit; quorum omnium non est capax infans, quia nec tentari potest, nec resistere, etc.; non est ergo subjectum capax hujus sacramenti. Denique hoc sumi potest ex verbis Jacobi; dum enim ait: *Si in peccatis sit, dimittentur ei, aperte loquitur de actualibus peccatis; supponit ergo hominem ungenitum debere esse capacem actualis peccati.* Item dum ait: *Infirmatur quis in vobis, inducat presbyteros Ecclesiæ, significat ipsummet*

disponentem hoc habere usum rationis, quando suscipit hoc sacramentum. — *Solvitur quæstio cum distinctione.* — Difficultas vero superest, an necesse sit hominem habere usum rationis, quando suscepturus est hoc sacramentum; aliqui enim Theologi hoc significant, inter quos videtur esse D. Thom., in 4. d. 23, q. 2, art. 2, q. 3; ait enim sacramentum hoc non esse dandum furiosis, aulamentibus, etiamsi in periculo mortis sint, neque distinctionem facit de amentibus perpetuis, et de aliis. Imo loquens de illis qui habent lucida intervalla, inquit, eis dari posse in eo statu, in quo ratione utuntur. Ratio etiam ejus hunc sensum indicare videtur, videlicet, quia hoc sacramentum confert summum effectum mediante motu et devotione suscientis, et ideo non potest dari illi, qui non est capax talis motus secundum præsentem statum, in quo tale sacramentum recipi. Confirmare hoc possumus, quia hoc sacra-

mentum debet peti ab ipso suscipiente, vel saltem requirit consensum et intentionem ejus; hanc vero habere non potest, qui caret usu rationis; ergo. Distinguere vero oportet id, quod sufficit ad substantiam sacramenti, vel quod necessarium est, ut honeste et recte ministretur. Ut ergo sacramentum hoc valide ministretur, non est necesse ut qui illud recipit, tunc sit sui compos, aut habeat usum rationis; satis enim est quod aliquando habuerit, et peccare actualiter potuerit, quantum est ex parte usus rationis, quodque susceptioni hujus sacramenti sufficientem consensum praestiterit. Atque haec pars communis Theologorum est, 4, d. 23, ubi Palud., q. 3, n. 44; Soto, q. 2, art. 2; Sylvest., verb. *Uncio extrema*, q. 5; Navarr., c. 22, n. 43. Ratio est, quia ad substantiam sacramenti, et ut persona absolute sit capax illius, sufficit, quod fuerit capax peccati actualis, devotionis, tentationis, et resistantiae, et fiduciae in Deum; quod vero hic et nunc sit impeditus, ne hos actus exercere valeat, per accidens est, deoque non est contra substantiam sacramenti.

6. *Objectio.* — *Diluitur.* — Dices: hoc argumentum idem probaret de perpetuo amente, quia etiam illi est per accidens non posse recipere proprios effectus hujus sacramenti, aut non indigere ejus auxiliis. Respondetur negando similitudinem rationis; nam hic de facto nunquam fuit capax actualis peccati, et ideo omnino non indiget, neque indigere potest sacramento hoc, quoad primarium effectum ejus, qui est ultimo preparare hominem ad gloriam; alias vero fuit capax peccati actualis, et potest extreme indigere hoc sacramento ad salutem suam, quia est incapax hic et nunc sacramenti poenitentiae; et inter fines praecipuos hujus sacramenti est supplere vices sacramenti poenitentiae, quando vel illud applicari non potest, vel de facto non satis utiliter applicatum est. Et ideo in hujusmodi homine accidentiarum censemur, quod non sit capax actualis devotionis, et motionis, etiamsi haec ad primarium effectum hujus sacramenti pertineant. Atque hoc maxime confirmat Ecclesiæ usus; nihil enim frequentius fit, quam juvare hoc sacramento homines alii sacramentis destitutos, et omni sensu ac ratione carentes. Ut autem susceptioni talis sacramenti consentire censeantur, satis est quod signa aliqua contritionis ediderint, vel quod quacunque ratione probabili presumantur esse dispositi ad sacramentum

recipiendum, quod semper præsumendum est, quoties contrarium non constat, quia qui malus non probatur, bonus esse præsumitur. Qui autem præsumitur contritus, vel bene dispositus ad justificationem, etiam creditur habere, et revera habet virtute voluntatem suscipiendo illa media, quæ hic et nunc ad suam salutem vel necessaria sunt, vel valde utilia, et hæc voluntas sufficit ad valorem hujus sacramenti, ut superiori tomo, disput. 6 de sacramentis in genere, dixi, et Navarr. supra declaravit, dicens, sufficere, ut antequam aliquis amittat usum rationis, hoc sacramentum petierit, aut si meminisset, petiturus fuisset. Et in hoc sensu dicunt fere Doctores omnes, quod licet ad recipiendum hoc sacramentum necessaria sit intentio seu petitio recipientis, juxta illud Jacobi 5: *Inducat presbyteros Ecclesiæ*, non tamen semper sit formalis necessaria, sed virtualis, seu interpretativa sufficiat, ut patet ex Palud., Soto, Ledesm., aliis, d. 23; Anton., 3 par., tit. 11, c. 8, § 3; Petro Soto, lect. 2 de hoc sacram., et Summistis.

7. Quamvis autem hæc ad substantiam sacramenti sufficient, ministri tamen hujus sacramenti curare debent, ut detur fidelibus eo tempore, quo sui compotes sunt, et cognoscere possint quid circa eos agatur, et ad devotionem et fiduciam per ipsum sacramentum valeant excitari. Atque hoc est, quod præcipue voluit docere D. Thomas loco citato; estque valde consentaneum reverentiae debitæ huic sacramenti, et modo operandi ejus, ut ratio etiam D. Thom. ostendit, quæ non amplius probat. An vero hoc ita sit necessarium, ut cadat sub præceptum, autores nihil dient, neque ego facile hanc obligationem imponam, saltem sub culpa gravi. Itaque quoties casu accidit infirmum prius amittere rationis usum, quam ungatur, tunc sine illa culpa ungi potest.

8. Duo tamen observanda sunt: unum, ut non constet illum amisisse rationis usum, in malo statu, et indispositum ad effectum sacramenti; nam tunc constat fore peccatum grave dare sacramentum homini habenti obicem, et nullo modo, id est, nec expresse, nec implicite seu interpretative pertinenti sacramentum, et salutis sue remedium, saltem per signa attritionis, aut bonæ vitae. Et hoc etiam spectat, quod dixit Innocent. I in Epist. 1 ad Decentium, c. 8, poenitentibus non posse dari hanc unctionem, quia genus est sacramenti; nam quibus cetera (inquit

sacramenta negantur, quomodo unum genus putatur posse concedi? Ex quibus verbis constat, per poenitentes intelligere, vel excommunicatos, vel omnes, qui quacunque ratione per Ecclesiam sunt ab usu sacramentorum separati, quibus dandum non est hoc sacramentum, nisi prius a censura absolvantur, vel (ut antiquo more loquamur) donec per manus impositionem pacem accipient, Ecclesiæque reconcilientur.

9. Alterum observandum est, ut etiam quoad exteriora et corporalia, possit sacramentum ministrari sine ulla indecentia, vel immunditia, aut quid simile, quod etiam D. Thomas animadvertisit in furiosis et amentibus, in quibus maxime potest hoc periculum intercedere; semper enim reverentia sacramenti præferenda est private utilitatib; aliquis personæ; ad prudentiam vero ministri spectat ponderare quanta illa sit, quantumque cavenda. Unde, quando ad conferendum hoc sacramentum consulto expectatur talis status hominis, in quo jam nihil sentiat, nec intelligat, id certe non sit sine antecedente culpa. Dico autem *antecedente*, quia postquam infirmus iam est in illo statu, non est ei denegandum sacramentum, si alias creditur esse dispositus, neque erit nova culpa illud præstare, licet supponatur negligencia, quæ, secluso contemptu, non videtur excedere culam veniale.

10. *Resolvitur.* — Sed, quoniam diximus necessarium esse ut, quando dandum est sacramentum ei, qui tunc ratione non utitur, credatur esse dispositus ad effectum sacramenti, interrogari potest, quid faciet minister, si credit illum non esse in gratia, quia nec confessus est, nec aliud sacramentum suscepit, nec signa contritionis sufficienter exhibuit, sed cujusdam attritionis et timoris; itaque ponamus sacerdoti constare infirmum fuisse attritum, poteritne dare hoc sacramentum licite? alter enim non potest licite accipere cum sola attritione cognita; ergo nec minister potest licite dare. Respondeo, posse, quia si conferat sacramentum, non carebit effectu suo. Diximus enim supra, sacramentum hoc facere de attrito contritum, quoties suscipiens de novo non peccat in illius susceptione; sed ille recipiens non peccat de novo; nam ratione talis status est incapax novi peccati, et alias supponit attritus; ergo fieri contritus virtute sacramenti; ergo digne illi tribuitur.

SECTIO II.

Utrum solus infirmus corpore, et animo, sit capax hujus sacramenti.

1. Quamvis solus homo baptizatus, viator, et ratione utens, sit hujus sacramenti capax, non tamen omnis; necesse est enim, ut aliqua speciali ratione hoc sacramento indigeat; sicut enim poenitentia non est per se instituta, ut omnibus detur, sed indigentibus, ita hoc sacramentum, quod est poenitentiae consummativum, non est, ut per se detur omnibus, sed in aliqua necessitate constitutis. Hæc autem necessitas esse potest, vel corporis, vel animi, de quibus hic dicendum est.

2. *Solum infirmum corpore esse capace.* — *Assertio prima.* — Circa primum punctum assertio certa est, eum tantum hominem, qui corpore infirmus est, et in eo statu, ut vita ejus periclitetur, esse capace hujus sacramenti. Conclusio est omnium Theologorum, dist. 23, sumpta ex verbis Jacobi, *Infirmitur quis in robis?* etc.; igitur donec quis infirmatur, non est in statu capaci hujus sacramenti. Unde Concilium Florentinum dixit: *Hoc sacramentum nisi infirmis dari non debet.* Atque ita etiam declaravit Concil. Trident., sess. 14, c. 3, de hoc sacramento dicens: *Declaratur etiam esse hanc unctionem infirmis adhibendam.* Ubi non expresse declarant hæc Concilia hanc conditionem esse de necessitate sacramenti; nam Florentinum non dixit, *dari non potest, sed non debet*, quod verbum etiam de his, quæ solum ex præcepto sunt necessaria, dici potest; nec plus exprimunt verba Tridentini. Nihilominus tamen certum est, ita esse hanc necessitatem intelligendam, ut omnes Theologi intellexerunt, et ex communis sensu et usu totius Ecclesiæ constat. Unde et oleum, quo sacramentum hoc conficitur, *oleum infirmorum* appellari consuevit, ut constat ex Pontificali Romano, et ex c. unico de Sacra unctione. Item Concilia id satis significant, tum quatenus id colligunt ex loco Jacobi, in quo aperte ponitur hæc conditio, ut necessaria; tum quia ita dicunt infirmum esse susceptivum hujus sacramenti, sicut presbyterum esse ministrum; at hoc posterius ponunt, ut necessarium ad substantiam sacramenti; ergo et prius. Præterea ex fine hujus sacramenti idem constat; primarius enim finis est allevatio et confortatio infirmi, secundarius vero restitutio sanitatis; uterque autem supponit hominem infirmare. Denique

ad hoc significandum (ut ex D. Thoma supra retulimus) forma hujus sacramenti per modum deprecationis instituta est, materia vero per modum unctionis seu curationis. Est ergo hæc conditio ex parte subjecti de necessitate sacramenti; neque in hoc est ulla difficultas.

3. Quis gradus infirmitatis requiratur.— Majus dubium est de gradu ægritudinis, nam Tridentinum post dicta verba: *Declarat hanc unctionem esse infirmis exhibendam*, subdit hæc: *Illis præsertim, qui tam periculose decumbunt, ut in exitu ritæ constituti, rideantur, unde et sacramentum exequuntur appellatur.* Addendo enim illam particulam, *præsertim*, significare videtur, hoc non esse absolute necessarium, vel saltem non æque necessarium ac prius. Concilium autem Florentinum absolute et eodem verborum tenore dixit: *Hoc sacramentum nisi infirmo, de cuius morte timeretur, dari non debet; utrumque ergo æque necessarium est.* Verba etiam Jacobi rem dubiam relinquunt, nam si verba vulgatae editionis spectemus, solum habent: *Infirmatur quis in robis*; sufficit ergo infirmari, qualisunque infirmitas sit. Si vero ad Græcum textum recurramus, verbum *κακωστα* deficientem, et pene morientem significat. Videatur ergo hunc statum requirere. Quod etiam indicant illa verba: *Et oratio fidei salvabit infirmum*; hæc enim promissio supponere videatur salutem infirmi periclitari. Item quod subdit: *Et alleviabit eum Dominus*, etiam supponit infirmitatem esse gravem et molestam.

4. Vera resolutio.— Unde in hac re faciliter dicitur quid in usu servandum est, quam quid sit simpliciter necessarium, tam ex præcepto, quam de necessitate sacramenti. Itaque imprimis oportet ut infirmitas ex sua specie, vel in hoc individuo, judicio prudentum sit gravis, et quæ infirmum in periculo vitæ constituere valeat. Hoc constat ex usu Ecclesiæ. Unde non dubito quin hoc saltem sit ex præcepto, ut convincit Concilium Florentinum. Et probabilius existimo esse etiam hoc de necessitate sacramenti, propter idem Concilium, et propter verba Jacobi. Item propter rationem, quæ ex fine et institutione hujus sacramenti colligitur. Est enim hoc sacramentum institutum tanquam extremum remedium hominum infirmorum et morientium, quo et in gravissimo mortis periculo juventur, et ad gloriæ introitum, quoad fieri possit, disponantur; ergo, ut minimum requiri-

rit hominem ita decubentem, ut ex tali infirmitate mors possit moraliter timeri saltem remote, et quantum est ex natura talis ægritudinis in tali subjecto. Item cum sanitas etiam corporis per hoc sacramentum procuretur, certe supponi debet infirmitas ex se gravis; nam verisimile non est tale sacramentum esse institutum propter quamlibet levem ægritudinem curandam. Et sane, si sacramentum hoc valide dari posset cuilibet ægranti communi et ordinario morbo, ex quo nullum periculum timeretur, non esset cur omnibus hujusmodi infirmis tale sacramentum denegaretur, ita ut liceat illis dari non posset. Cur enim privarentur hoc sacramento, cum alias nulla tali sacramento irreverentia fieret? requiritur ergo gravis seu lethalis morbus etiam ad valorem sacramenti.

5. Oportere ut morbus sit periculosus, et in periculo constituat infirmum.— *Interrogationi satisfit.*— Unde ulterius addo, in usu servandum esse, ut non solum morbus ex se gravis sit, sed etiam ut status talis sit, qui infirmum in gravi periculo mortis constitutus. Ita docent omnes Doctores, et satis confirmatur ex communi usu Ecclesiæ. Et testimonia adducta, præsertim Concilium Tridentinum, hoc etiam probant, ac denique idem persuadet ratio ex fine sacramenti desumpta. Quia vero hic status non potest habere tantam certitudinem, multumque ex arbitrio pendet, ideo non videatur hæc conditio ita substantialis, ut si forte aliquantulum præmature ungatur infirmus, sacramentum propterea sit nullum existimandum; quin potius quoties morbus ex se fuerit periculosus et gravis, existimo sacramentum esse validum, etiamsi ad statum morbi vel non satis, vel etiam nihil attendatur. Dices: cur ergo melius censetur expectare morbi gravitatem, augmentum, et periculum? Respondetur, tum propter majorem certitudinem; tum etiam quia effectus et auxilium hujus sacramenti ad illum articulum sunt maxime accommodata. Addo vero, non esse expectandum, ut infirmus jam sensu et cognitione careat; nam id potius est contra reverentiam et utilitatem sacramenti, ut supra tactum est. Nec etiam est expectandum tempus, in quo jam constet infirmum non posse naturaliter vivere; nam hoc etiam derogat secundario fini hujus sacramenti. Quamvis enim hoc sacramentum supernaturaliter juvet ad sanitatem recuperandam, non tamen est consentaneum institutioni, nec ratione, expectare tempus, in quo fere mani-

feste sit necessarium miraculum; nam hoc est quodammodo tentare Deum, et virtutem sacramenti velle experiri.

6. Dubium. — An in quovis mortis periculo dandum sit hoc sacramentum.— *Dubio satisfit.*— Sed quæres, an in quovis articulo, seu periculo mortis dandum sit hoc sacramentum; spectato enim fine hujus sacramenti ita videtur affirmandum, quia semper in illo eventu indiget homo specialibus auxiliis contra tentationes, semperque dæmon vehementius tunc insistit adversus hominem, undecunque talis articulus oriatur. Denique semper est tunc necessaria melior dispositio, et puritas animæ pro ingressu gloriæ. Respondeatur, non in omni occasione mortis, sed solum in illa, quæ ex corporis infirmitate provenit, esse hoc sacramentum applicandum. Ratio est, quia solus infirmus est hujus sacramenti capax; saepe autem homo sanus existens, est moraliter morti vicinus, ut si mors sit violenta, sive per coactionem homini, ut cum homo est damnatus ad mortem, sive per aliam causam naturalem, ut si homo incipiat longam navigationem, ubi est periculum naufragii. Ita docent omnes Doctores, Sylvest., verb. *Unctio extrema*, q. 5; Sot., c. 23, et ibi alii Theologi; Navar., cap. 22, n. 13. Unde colligere licet, sacramentum hoc esse specialiter institutum ad roborandum hominem corpore deficiente ob ægritudinem; quando autem sanus est, licet sit morti vicinus, habet integras naturales vires, et non ab intrinseco, sed per accidens et ab extrinseco deficit, et ideo non est pro illo institutum sacramentum hoc. Advertendum est tamen, aliud esse hominem sanum violenter interfici, aliud vero, quod homo per violentiam in morbum inciderit, in quo jam est morti vicinus; nam quæ diximus procedunt in priori casu, ut exempla adducta declarant. At vero in posteriori casu est longe diversa ratio, quia homo est vere infirmus, et consequenter capax hujus sacramenti, undecunque infirmitas originem duxerit. Exemplum est, cum aliquis lethale vulnus accipit, estque in periculo mortis; sine ulla enim dubitatione ungendus est, quia jam vere ægrotat, licet causa ægritudinis fuerit extrinseca et violenta, quod accidentarium est; et ita etiam in hoc omnes convenient.

An solus ille, qui actualiter peccavit, sit capax hujus sacramenti.

7. Circa aliud punctum tractari solet quæ-

tio, an sit de necessitate hujus sacramenti, ut suscipiens aliquando actualiter peccaverit. Et ratio dubitandi sumitur ex verbis formæ: *Remittat tibi Deus quidquid peccasti per visum, etc.*, que manifeste supponit actuale peccatum. Unde propter hanc præcipue causam pueri et perpetuo amentes non sunt capaces hujus sacramenti, quia cum non sint capaces peccati actualis, non potest super illos forma vere proferri. Quod videtur significasse D. Thom., dist. 23, q. 2, art. 2, q. 4, ad 1, dicens, hoc sacramentum non esse contra reliquias peccati originalis, nisi quatenus sunt per actualia peccata confortatae, et ideo non esse dandum pueris. Beatissima etiam Virgo non fuit capax hujus sacramenti, quia non fuit capax actualis peccati; signum ergo est neminem esse capacem hujus sacramenti, nisi qui actualiter peccavit. Tandem hoc sacramentum institutum est per modum medicinae, tam animæ quam corporis; ergo sicut supponit infirmitatem corporis, ita etiam animæ.

8. Posse dari hoc sacramentum illi, qui nunquam actualiter peccavit.— *Secunda conclusio.*— Nihilominus dicendum est hoc sacramentum dari posse etiam illi, qui nunquam actualiter peccavit. Ita docuit Carthus., in Summ. fidei, lib. 5, c. 149, in fine; Viguier., in Instit. c. 16, § 4, vers. 6; Astens., in Summ., lib. 5, tit. 41, art. 5, q. 4, et art. 7, q. 3 et 4; Bonav., d. 23, part. 2, art. 1, q. 2; Richar., art. 2, q. 4, et sumitur ex q. 5, ad 3; Guillelm. de Rub., ibi, q. 4, dub. 3; Mairo., q. 1, ad 2; Palac., disp. 1, circa finem; idemque supponunt Albert., Anton. et alii, qui dicunt B. Virginem suscepisse hoc sacramentum, quos retuli 1 tomo, disput. 8, sect. 3. Ratio est, quia neque ex verbis Jacobi, neque ex aliquo Concilio, nec ex forma vel materia hujus sacramenti, neque ex fine ejus colligi potest necessitas hujus conditionis; et alioqui effectus primarius hujus sacramenti optime locum habet in eo, qui nunquam actualiter peccavit; ergo et ipsum sacramentum. Major probatur quoad singulas partes, nam Jacobus solum dixit: *Si in peccatis sit, dimittentur ei*, quæ verba non supponunt necessario peccatum, quia conditionalis nihil ponit in esse, sed ad summum supponunt possibilitatem peccandi. Concilium item Florentinum et Tridentinum in hoc nihil addunt his, quæ Jacobus explicavit. Forma item juxta verba Jacobi intelligenda est, scilicet, conditionaliter, seu potentialiter: *Ignoscat tibi Deus*

quidquid peccasti, id est, si quid peccasti, vel quidquid solet per visum peccari, etc., sicut supra dicebamus de illo, qui semper caruit aliquo sensu, per quem peccare non potuit. Ex materia vero clarum est nihil posse colligi, quia, licet unctio significet curationem spiritualem, et haec videatur animae ægritudinem supponere, non tamen aliam necessario præter eam quam homo lapsus ex se habet ad resistendum temptationibus dæmonum, præcipue in mortis articulo, et adjuncta debilitate corporis ex morbo proveniente. Unde neque ex fine aliquid colligitur, quia unus ex principalibus finibus hujus sacramenti est robore infirmum in eo articulo contra dæmonis insidias, et ungere athletam ad pugnam; hoc autem subsidio indiget etiam ille homo, qui nunquam peccavit. Atque hac ratione locum habet in hujusmodi homine auxilium hujus sacramenti contra reliquias peccati; nam satis ad hoc sunt reliquiae peccati originalis, quales sunt ipsa etiam corporis ægritudo, vel debilitas, vel etiam quilibet dolor aut tristitia, quæ possit hominem retardare a fervore devotionis et hilaritate mentis, in eo articulo maxime necessariis. Minor autem principialis argumenti ex dictis probata relinquitur, quia ille etiam, qui nunquam peccavit actualiter, de se est debilis et infirmus ratione originalis peccati, vel reliquiarum ejus, et ægritudinis, ad superandas dæmonis insidias; ergo non solum est capax proprii auxilii hujus sacramenti, sed etiam illo maxime indiget; præterquam quod gratiae sanctificantis augmentum recipiet, et ad ingressum gloriae perfectius præparabitur.

9. Confirmatur conclusio.—Et confirmatur primo conclusio, quia ex communi sententia omnium, si quis in gravi morbo, et in fine vitæ constitutus baptizetur, et viaticum suscipiat, potest et debet hoc sacramentum illi ministrari, etiamsi nullius peccati conscientiam post susceptum baptismum habeat; ergo peccasse actualiter non est de necessitate hujus sacramenti. Probatur consequentia, quia ille non habet peccata actualia post baptismum commissa, ut supponimus; si quæ vero habuit ante baptismum, illa sunt in baptismio prorsus extincta. Quod si dicas manere reliquias, certe fieri sæpe potest, ut non plures maneant, quam ex solo originali peccato; ponamus enim semel tantum, aut iterum venialiter peccasse. Unde confirmatur secundo, nam licet quis post hujusmodi peccata actualia sanctissime vixerit, et per mul-

tos annos (ex privilegio) omni peccato caruerit, nihilominus capax est hujus sacramenti, et tamen jam non sunt reliquiae actuallum peccatorum, et forma non potest in eo vera esse nisi in sensu supra explicato; ergo idem erit, etiamsi nullum actuale peccatum commisisset; nam si de præsenti peccatum, vel reliquiae ejus necessaria non sunt, quod peccatum præcesserit actu, impertinens est. In sacramento enim pœnitentiae debet peccatum saltem præcessisse, quia per confessionem debet subdi clavibus, et ita fit quodammodo præsens, quod non habet locum in hoc sacramento, nec alia necessitas fingi potest. Tandem confirmatur tertio, quia peccatum actuale non est materia proxima vel remota hujus sacramenti, sicut pœnitentiae; ergo, quamvis non præcesserit, possunt applicari omnia essentialia ad hoc sacramentum confidendum; ergo.

*10 Objectioni satisfit. — Dices: licet peccatum actuale non sit materia necessaria ratione sui, tamen est ratione reliquiarum. Respondet primo sufficere reliquias originalis peccati; secundo, impropriam esse locutionem illam; non enim minus ordinatur baptismus contra ipsum originale peccatum, quam extrema unctio contra reliquias ejus, imo illud certius est; et tamen nemo dicit peccatum originale esse materiam baptismi, sed esse terminum a quo effectus baptismi, vel esse malum contra quod institutus est baptismus; idem ergo erit in præsenti. Unde, sicut est capax hujus baptismi, qui non habet originale peccatum, ut patet maxime in his, qui sine voto illius justificati fuerunt ante illius institutionem, imo etiam est capax illius, qui nunquam illud in re habuit, de se tamen et ex vi suæ originis erat illo obnoxius, ut Beata Virgo, quia hoc satis est ut sit capax gratiae expulsiva peccati originalis, ita esset capax hujus sacramenti, etiamsi quis non haberet ullas reliquias originalis peccati, nec habuisse unquam, ex privilegio, quia nihilominus esset capax gratiae et auxilii confortantis contra illas reliquias, et ex vi suæ originis indigeret illa gratia, quod satis est. Et ita etiam applicari potest efficaciter forma, *Indulgeat tibi Deus*, etc., id est, conferat tibi gratiam ex se remittentem omnem culpam, si adsit, et confortantem contra reliquias ejus, si necesse sit.*

11. Satisfit rationi dubitandi in principio positæ.—Atque ex his satisfactum videtur rationibus dubitandi in principio positis. Ad

illud vero, quod de Beatissima Virgine attingebatur, ex dictis hic et in citato loco tom. 2, colligere licet, probabilius esse illam recepisse hoc sacramentum, quia nihil est quod obstiterit; et alias decuit, tum propter fructum, tum propter exemplum, tum propter ipsum sacramentum, ne despici videretur; neque hoc est magis indecens, quam quod B. Virgo fuerit baptizata, quandoquidem etiam baptismus datur in remissionem peccati, et ipsa ablutione non quamcunque santificationem, sed illam, quæ a sorde peccati lavat, significat; tamen quia non significat illum ut necessario actualiter faciendum, sed solum quoad collationem gratiae de se sufficientis et ordinatæ ad illud malum expellendum, ideo in Virgine etiam locum habere potuit: idem ergo dicendum est de forma et effectu seu gratia hujus sacramenti. Magis dubitari poterat ex eo quod B. Virgo non videtur corporaliter ægrotasse, nec ex propria infirmitate corporali mortua fuisse. Verumtamen dicendum est, licet non fuerit passa infirmitatem provenientem ex inordinatione humorum, tamen habuisse quamdam corporis debilitatem ab intrinseco provenientem, quæ ad eum statum pervenit, in quo jam naturaliter non poterat anima in corpore conservari; atque haec dispositio est sufficiens infirmitas corporis ad hoc sacramentum suscipiendum. Sicut si quis confectus senili ætate, moreretur ex ipsis naturæ defectu absque alia ægritudine, nihilominus ungendum non esset, quia illa est sufficiens infirmitas constituens hominem in necessitate hujus sacramenti; ita ergo de B. Virgine sentiendum est.

SECTIO III.

Quæ partes corporis sint proximum subjectum hujus sacramenti.

*1. Non esse necessarium totum corpus inungere. — Certum est ad confidendum hoc sacramentum necessarium non esse totum corpus hominis inungere. Quod docent omnes Theologi, et ex usu Ecclesiæ, et dictis supra de materia proxima hujus sacramenti satis constat. Item, quamvis Jacobus dicat: *Ungentes eum, non dicit, ungentes totum eum;* nec ad veritatem illius locutionis necessarium est totum corpus inungere. Sicut quando de Apostolis dicitur: *Ungabant infirmos*, non est sensus, unxisse integre tota corpora illorum, sed in aliqua parte ad curationem accommodata; sic ergo est in præsenti. Denique quam-*

*vis de baptismo dicatur: *Baptizantes eos*, non est necesse integræ totum corpus lavare; ergo similiter, etc. Scio D. Thom., in 4, d. 23, q. 2, art. 3, q. 1, ad 3, differentiam in hoc constituere inter baptismum et sacram uncionem, quod in baptismio abluitur totum corpus, non vero ungitur totum in hoc sacramento. Et rationem differentiæ reddit, quia baptismus datur per modum ablutionis ad tollendas sordes; per ablutionem autem tantum mundatur ea pars, quæ lavatur; et ideo, ut significetur totum hominem mundari, totum corpus abluitur. Unctio vero datur per modum curationis; sæpe autem curatur pars, licet non ipsa, sed alia, ubi est radix mali, inungatur; et ideo, ut significetur integræ curationis, non est necesse totum corpus ungi, sed partes illas in quibus est radix morbi. Quæ doctrina optime declarat et confirmat veritatem positam, continentque congruentiam non solum illius ritus, qui pertinet ad substantiam baptismi, sed etiam illius, qui ad cærementiam seu frequentiorem usum spectat. Certum est enim non esse de substantia baptismi, ut totum corpus laveatur, aut quod per immersionem fiat; quia vero nunc frequenter ita fit, præsertim in infantibus, in unctione vero nunquam fit, ideo voluit D. Thomas illius rei rationem reddere.*

2. Quinque partes determinatas esse ungendas. — Differentia inter tactum, et olos sensus. — Deinde docent Theologi, quamvis non totum corpus sit ungendum, non tamen esse liberum ministro, quas voluerit partes corporis ungere, sed juxta numerum quinque unctionum, quas supra declaravimus, quinque partes determinatas esse ungendas, nempe quinque organa sensuum. Cujus ratio est institutio, per usum et traditionem Ecclesiæ nobis sufficienter manifestata. Congruentia vero jam tacta fuit a D. Thoma, quia in quinque sensibus viget origo omnis peccati. Non possunt autem sensus ipsi in se inungi, sed solum ratione organi corporei; ibi ergo faciendæ sunt quinque unctiones; unde, sicut illa essentiales sunt, ita ex parte subjecti ad substantiam sacramenti pertinet, quod in talibus subjectis proximis seu partialibus fiant. Est autem advertenda differentia inter sensum tactus et alios, quod alii habent determinatas partes corporis, in quibus eorum organa insunt; unde etiam manifestum est illas solum pertinere ad substantiam hujus sacramenti. Quod si contingat sensum deesse, aut organum esse prorsus destructum, nec-

sarium semper est ut si homo vivit, maneat in facie situs ille corporis, in quo sensus, ejusque organum residere debet, et ideo non quā deesse potest essentialē subjectum (ut sic dicam) talium unctionum. At vero tactus est dispersus per totum corpus, et ideo videri potest illa unctio, quantum ad substantiam spectat, sufficienter fieri in quacunque corporis parte, quia ibi vigeat tactus.

3. *Uncio tactus debet fieri in manibus.* — Nihilominus communis Ecclesiæ usus habet, ut talis unctio fiat in manibus, quia ibi dicitur esse organum hujus sensus in majori perfectione ac vigore; et communiter indicant Theologi illam determinatam partem pertinere ad substantiam sacramenti. Solum unum invenio, qui dicat, potius unctionem pedum essentialē esse quam manū; oppositum autem docet D. Thomas expresse in 4, d. 23, q. 2, art. 3, q. 2, alias in Additionib., q. 23, art. 6; Palud., d. 23, q. 2, art. 3; Richard., art. 3, q. 4; Durand., q. 4, n. 8; Soto, q. 2, art. 3; Ledes., q. 34, art. 6; Sylvest., Navarr. et omnes Summistæ. Ex ipsis formis optime colligitur, nam cum manus unguntur, dicitur: *Remittat tibi Deus quidquid peccasti per tactum;* cum vero unguntur pedes, dicitur, *quidquid per incessum;* signum ergo est manus adhibere, ut continentis principaliter organum tactus, atque adeo illam partem esse per se magis necessariam, quia vis motiva seu incedendi, propter quam unguntur pedes, et vis appetitiva seu concupiscentiæ, propter quam unguntur renes, sunt secundaria principia peccatorum, ideoque non sunt ita necessaria.

4. *Quid si ungendus careat manibus.* — *Responsio.* — *Impugnatur.* — Circa hanc vero partem occurrit communis difficultas, quia fieri potest ut is, qui ungendus est, careat manibus; ergo caret proximo subjecto (ut sic dicam) quod est de necessitate sacramenti; erit ergo ille incapax hujus sacramenti; urget autem difficultas, quando homo caret utraque manu; nam si altera tantum caret, altera erit sufficiens, quia, ut supra dictum est, in singulorum sensuum organis una sufficit unctio, licet ad majorem integratatem vel ornatum soleant duas fieri in his sensibus, qui veluti bipartita habent organa in duabus partibus principalibus. Unde, deficiente una manu, altera est inungenda propter essentialē; propter usum autem, seu perfectionem ungentur in alio brachio pars extremæ manui propinqua, vel si brachium desit, in eo situ fiet

unctio, qui est quasi fundamentum manus. At vero quando utraque manus deest, majus videtur esse dubium. Primo a simili de sacramento Ordinis; supponendo enim unctionem manuum esse de essentia diaconatus, vel presbyterii, qui caret manibus, incapax prorsus est illius sacramenti, nec poterit in propinquis partibus inungi, non solum licite, verum etiam neque valide; ergo similiter, etc. Secundo, quia partes ungendæ ex vi institutionis sunt determinatae; si ergo inter alias partes manus fuerint designatae, non possunt loco illarum aliæ a nobis substitui. Tertio si conjectura utendum est, non esset localis propinquitas attendenda, quæ est veluti materialis, sed potius illa pars esset ungenda, in qua post manus tactus vehementior est, magisque vigeat, quia hæc est formalior propinquitas ac similitudo.

5. *Vera resolutio.* — *Impugnatio supraposita refellitur.* — Nihilominus certissimum est hujusmodi hominem non esse incapace hujus sacramenti, et unctionem tunc faciendam esse in parte propinqua, ut omnes Doctores docent, et usus Ecclesiæ satis ostendit. Et ratio est facilis, quia talis homo non minus indiget fine et fructu hujus sacramenti; debuit ergo ita institui, ut ab ejus participacione non excluderetur. In quo cernitur clara differentia inter hoc sacramentum et Ordinem; nam qui caret manibus, prorsus est ineptus ad finem et officium illius sacramenti, et ideo merito est incapax illius, ibique manus designatae sunt, ut omnino essentiales, non vero in praesenti. Unde etiam facile respondetur ad secundam rationem, in hoc sacramento manus non esse designatas, ut adæquatum subjectum illius unctionis, quæ ratione tactus fit, sed illud esse organum tactus, manus vero designatas esse, ut, per se loquendo, ibi debeat fieri talis unctio quoad fieri possit; quia cum non sit ungendum totum corpus, pars aliqua designari debuit, non tamen ita præcise, ut illa deficiente esset impossibilis talis unctio, cum adhuc maneat organum tactus, sed ita ut ille sit quasi primarium subjectum, quo deficiente, ejus locum habeat pars illi propinquior. In hoc autem retinenda etiam est sententia communis, ut pars situ corporis propinquior ungenda sit, quamvis non videam omnimodam certitudinem, cur hoc pertineat ad essentialē sacramenti, quia nec ex consuetudine Ecclesiæ hoc satis constare potest, cum casus sit rarissimus, nec ex alio certo principio, quia conjectura tertio loco posita

contemnda non est. Praferenda vero est communis sententia, quæ sine dubio etiam in praxi servatur, quando similis casus occurrit. Et ratio reddi potest, quia nulla certior regula, et notior omnibus dari poterat; nam ubi post manus tactus magis vigeat incertum est, vixque philosophi, aut medici id norunt; quæ autem pars sit manui propinquior, notissimum est; et ideo cum manus fuerint veluti primo loco designatae, consequenter suo ordine designate ad id munieris erunt partes propinquiores, ut illis deficientibus, earum loco substituerentur.

DISPUTATIO XLIII.

DE MINISTRO SACRAMENTI EXTREMÆ UNCTIONIS.

Hæc est ultima causa hujus sacramenti, de qua duo breviter dicenda sunt, scilicet, quis sit minister omnino necessarius hujus sacramenti, quisque sufficiat.

SECTIO I.

Utrum sacerdos sit minister proprius hujus sacramenti.

1. *Hereticorum error.* — Hæretici sicut negant unctionis sacramentum, ita negant unctionem illam, de qua locutus est Jacobus, esse necessario a sacerdotibus ministrandum; quia Jacobus solum dicit, *inducat presbyteros Ecclesiæ,* id est, seniores et graviores fidei; id enim (aiunt) et non aliud in rigore significat vox Græca πρεσβύτερος. Atque hi consequenter loquuntur, quia putant illam unctionem tantum fuisse ad curationem corporum per gratiam sanitatum, qua unctione uti possunt omnes fideles, qui tales gratiam a Deo nabuerint, ut de discipulis Antonii refert Ruffin., lib. 2 Hist., c. 4, et de S. Martino Severus Sulpic., in vita ejus, c. 21, et de aliis Pallad., c. 1 et 20. Accedit, quod Innocent. I, ep. 44 ad Decen., c. 8, loquendo de oleo sancto, inquit: *Quo non solum sacerdotibus, sed omnibus uti Christianis licet in sua aut suorum necessitate inungendo.* Quæ verba usurpavit etiam Concilium Vormatiense, c. 72, et fere Beda in Jacobum. Aliqui vero ex Catholicis dixerunt, saltem in extrema necessitate, quando sacerdotis copia haberet non potest, posse hoc sacramentum ministrari ab inferiori clero, vel etiam a laico, si alius non fuerit, sicut potest baptismus; ta Valdens., tom. 2 de Sacramentis, c. 163.

3. *Ratio a priori.* — *Objectioni occurritur.* — Ratio a priori est Christi institutio, quam nobis Jacobus et Ecclesia sufficienter proposuerunt. Congruentia optima est, quia hoc sacramentum ordinatur suo modo ad sanctificandos fideles; potestas autem sanctificandi fideles est propria sacerdotum, per se loquendo, pertinetque ad potestatem in corpus Christi mysticum, et ideo etiam administratio hujus sacramenti eorum est propria. Estque hoc etiam consentaneum sanctitati sacramentorum; per se enim requirunt sacros ministros ad id munieris specialiter consecratos, excepto baptismo propter speciale necessitatem, et